

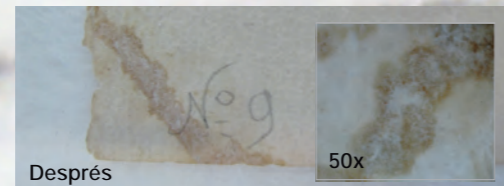
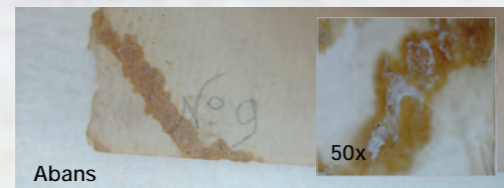
04 Intervenció

Seguint els criteris de **mínima intervenció** i **màxim respecte pels materials originals**, es van desestimar tractaments de blanqueig del paper que, a llarg termini, haguessin debilitat el suport.

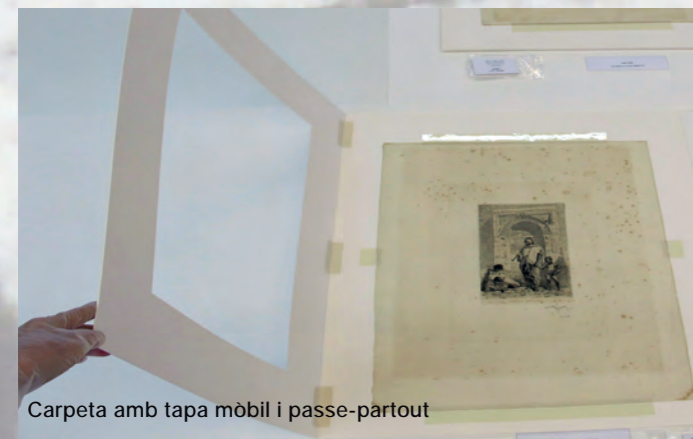
La intervenció va consistir en:

1 Tractament de les taques d'adhesiu

Es va retirar la major quantitat possible de restes de substàncies adhesives.

2 Elaboració de nous sistemes de presentació

Les obres van quedar emplaçades en carpetes confeccionades a mida i amb nous sistemes de subjecció fets amb criteris de conservació.

Protegides per materials neutres i de pH estable, van tornar als seus marcs originals.

Unitat de Conservació
i Restauració **CR**

Pl. Sant Joan, 5 / 43500 Tortosa
Tel. 977 444 163
eadortosa@dipta.cat
www.dipta.cat/eadtortosa

EAT Escola d'Art
Tortosa

 Diputació Tarragona

GRAVATS DE M. FORTUNY
Institut Municipal de Museus de Reus

CR Publicació núm. **68**
2020
Unitat de Conservació i Restauració

EAT Escola d'Art
Tortosa

 Diputació Tarragona

01 Gravats de M. Fortuny

Tot i que l'activitat de Fortuny com a gravador va ser esporàdica, la crítica està d'acord en parlar d'ell com un dels millors gravadors de la seva època. Les estampes intervingudes pertanyen a una col·lecció de 30 aiguaforts que Fortuny deixà com a producció gravada.

Família marroquina (1862)

Gravat A: una família àrab descansa al costat d'una font. Les temàtiques orientalistes i costumistes, així com la descripció minuciosa de joies i robes són característiques en l'obra de Fortuny.

Idil·li (1865)

Gravat B: un nen fa de pastor d'un xai mentre toca un instrument. A l'antiga Grècia, la paraula *idil·li* significava 'descripció poètica'. L'escena representa també la idealització de la natura, pròpia del Romanticisme.

Tipus d'objectes: gravats calcogràfics

Títols: A) *Família marroquina* B) *Idil·li*

Autor: Marià Fortuny i Marsal

Cronologia: A) 1862 B) 1865

Matèria: paper i tinta olíosa de gravat

Mides: A) 595x450mm B) 585x435 mm

Propietari: Institut Municipal de Museus de Reus

Marià Fortuny i Marsal va néixer a Reus a l'any 1838. Està considerat un dels principals exponents de la pintura catalana de tots els temps.

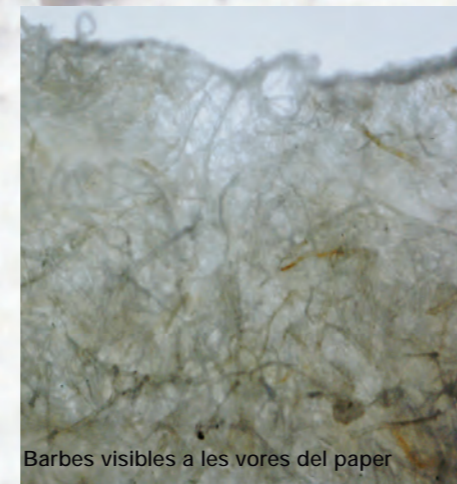
Després de formar-se a Barcelona i a Roma es va traslladar al Marroc amb la missió de fer de cronista gràfic de la Primera Guerra del Marroc (1860). El treball tècnic dut a terme amb la llum i el paisatge durant el temps d'estada a l'Àfrica deixarà una empremta inesborrable en el conjunt de la seva obra.

Fortuny morí a Roma a l'edat de 36 anys.

02 Aspectes tècnics

Suport: papers artesanals de qualitat, amb verjura i barbes. L'examen microscòpic revela presència de fibres de cotó. L'estudi de la marca d'aigua fa concloure que provenen de França.

Element sustentat: tinta olíosa de gravat de color negre.

Barbes visibles a les vores del paper

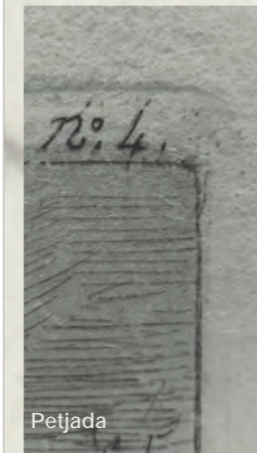
Fibres constitutives vistes al microscopi

Tècnica d'elaboració:

L'examen físic tipifica aquestes peces com a **estampes calcogràfiques**, ja que són visibles:

- Al suport, **la petjada** de la planxa metàl·lica que ha transferit el dibuix.

- Als elements sustentats, el relleu que fa la tinta sobre el paper, resultat de **la incisió** que han deixat els traços del dibuix a la superfície de la planxa.

Petjada

Tinta olíosa (50x)

03 Estat de conservació

La restauració d'aquestes peces havia estat inicialment motivada pels canvis de coloració del suport i les taques de foxing. Un cop extretes dels marcs, però, es va detectar que l'alteració més perillosa eren les restes de cintes autoadhesives envellides.

Foxing (a 50x)

Fotooxidació

Les cintes autoadhesives suposen un greu risc: els adhesius envelleixen i penetren entre les fibres del paper, on s'endureixen. Amb el temps, la tracció exercida pot arribar a fragmentar el suport.

Taques d'adhesius

Cintes envellides

Les peces havien estat col·locades durant anys a l'interior de sistemes de presentació fets amb protocols inadequats. S'havien anat canviant els *passé-partouts* per mides diferents, fet que havia produït canvis de coloració als papers per l'acció de la llum (fotooxidació).

Els gravats també patien problemàtiques provocades per les cintes adhesives de subjecció, les quals havien deixat taques residuals endurides dels polímers que les componen.

El gravat A també presentava clapejat de foxing, alteració que es relaciona amb les impureses pròpies del procés de fabricació de papers artesanals.